

צוויי פרלמנטן.

די אלטע שולען, איבערהייפט אין וואלן און גאַליציאָן,
שטעלען מיט זיך פֿאָר עלבט מזועאָומס פֿון אוֹנוּנֶר פֿערהייליג-
טען אַלטערטום: אין זיך געפֿינֶן זיך די זעלטונגסטע אַנטיקען
אין זילבער און מעש, פֿון האָלֶן און שטאָפֿעָן. פֿון די אלע שאָצ-
בָּאָרָע זאָכָעָן, וועלכָע אֵיך האָפְּגָעָהן אין די אלטע שולען,
הָאָבָעָן אוּף מיר דעם שטָאָרְקָסְטָעָן אַינְדרָוק געמאָכָט צוֹויִ
פֿרָוכְתָּן, וואָס החָבָעָן זיך געפֿונֶן אין צוֹויִ קְלִיְינָגָע שטָעְדָּלִיך-
אין וואָלִין. די פֿרָוכְתָּן זענֶן געווּן זעהָר אַלטע. קִין קִינְטָ-
לָעָרִישׁ ווערטָהָאָבָעָן זיך נִישְׁתָּגָעָן גַּעֲרָפָאָר זענֶן
מיט זיך פֿערְבִּינְדוּן צוֹויִ זעהָר רִיחָרְעָנדָע לעגְדָּרָעָס פֿון אַמְּאָלִי-
געַן יְודִישָׁן פֿאָטְרִיאָרְכָּאַלִישָׁן לעבעַן.
איינֶנֶּר פֿון די פֿרָוכְתָּן אֵינו געווּן זעהָר אַ שְׂאַכְבָּרָעָר.
אוּף דִּיקָעָן בְּרוּגָעָם סָאמָעָט אֵיז געווּן אוּיסְגָּעָנִית מיט פֿערְיָילָ:
''יּוֹם מִימִים הָוָס'', יּוֹם כְּפֹור הַמִּיחָה'', אֵין אַ בִּיסָּעָל נִזְרִיגָּעָר—
די ווערטָעָי: ''פְּתִיחָת גַּעַילָה''. אַיבָּעָר די אַיְפְּשָׁרִיפָּטָעָן זענֶן גַּע-
זעַן אוּיסְגָּעָזָעָט, אַיְנָגָעָפָאָט אֵין גָּאָלָד, אַלְעָרְלִי קוּיִיטָעָן פֿון

גריסע און קלינגע דימענטען און רובינען. דער צויזיטער פרוכחה
אייז געווען גאָר אַבְּאַרְיִמֶּעֶר. ער אייז בעשטענען פון עטליכע צו-
זעםגעגענייטע שטיקער אַלטער שטאָף, אַ מִין רַאֲצַעְמַעְרָע, וואָס
פלעגט געהן אויף ווייבערשע קלידעה. ער האָט נישט געהאָט
קײַין שום בעצירונגנען, נאָר אונטען האָט זיך געפונגנע אַ האָלבּ-
אַבְּגַעְבֵּלְיַאַקְרָטָע אוֹיפְּשָׁרְפְּט, אוֹיסְגַּעַשְׁטִיקְט מִיטּ רַוְּתָען וואָלְ-
לוֹפְּרוֹן נְשָׂמְתָה הָאָשָׁה. הקדשה והתחורה, מרת ברינה, אשת ר'
ישראל שם". בײַידע פרוכת'ן האָט מען אוֹיפְּגַעְהַאַנְגָּעָן אויף ז'
אָרוֹן-קָדוֹשָׁן בְּלוֹזָן יּוֹם-כְּפֹרָה.

א.

ר' נחמן פרידעס אייז געווען דער נביר פון שטערטיל ד'
ער האָט געפיהרט אַ גַּרְיִיסָּען האַפְּנָדָעָל מִיטּ לִיְפְּצִים, גַּעֲשִׁיקְט אַהֲן
בריקעס מיט סחרה אָן פְּרַדְיַעַנְט מְתֻמְנוּנִים גָּלְד. אָזְוִי וּזְעִיר
אייז געווען נישט קײַין אוֹיפְּגַעְקָומְגָּדָר עַוְשָׁר, נאָר גַּעַשְׁטָאמָט פָּוּן
רייכָע עַלְטָעָרָן אָן זַעַרְצָו גְּעוּעָן אַ גַּרְיִיסָּעָר מִיחּוּתּ, האָט עִיר
זיך אַוְיְגַעְפִּיהָרֶט בְּרִיְּטָא אָן אַיְדָעָל, וּזְעִסְקָסְט פָּאָר אַבְּאַיְבָ-
גַּעַפְּוֹנְדָעָוּעָטָעָן גְּבִיר. ער האָט געהאָט דִּי עַרְשָׁטָע דַּעה אֵין אַלְעָ-
קְהַלְיָשָׁע עַנְנִינִים, פְּלָעָגָט אַרְיִיסְטְּרָטָעָן, וּזְעִנְעָן עַס אֵין גַּוְתִּיגְ גַּעַ-
זְעַן, וּזְעַן אַ שְׁתוּלָן פָּאָרֶן פְּרִיזָּ, אַדְעָלָ פָּאָר דַּעַר מְלוֹכָה-מְאָכָלָ-
בִּיְּ אַיְהָם פְּלָעָגָט מַעַן אַיְלָעָגָעָן גַּדְן אָן יְתּוּמִים-גָּלְד. גַּעַהָאָט
הָאָט ער אַנְקָפְּעָנָע הַאֲנָדוֹן; זַיְנָן דְּבָה אֵין אַלְעָמָל גְּעוּעָן דַּי
עַרְשָׁטָע אָן דִּי שְׁעַנְסָטָע. יּוֹם-טוֹבִים אָן יְמִים-גְּנוּרָאִים פְּלָעָגָט ער
קוֹיפָעָן דִּי טִיעַרְשָׁטָע עַלְוָת אָן כְּבָודִים. אוֹזְיָ אַיְנִיגְעָ פָּוּן זְיָ
הָאָט ער געהאָט אַ מִין חָקָן, אַיְבָּהָוִיפְּט אוֹזְיָ שְׁפִיחָת גַּעַילָהָ-
יּוֹם-כְּפֹרָה. צָוָם עַרְשָׁטָען מְאָלָה הָאָט דַּעַר פָּאָטָעָר וַיְיִנְעַר גַּעַקְיִיפְט
פָּאָר אַיְהָם דַּעַם כְּבָודָה, וּזְעָן ער אֵין גְּעוּוֹאָרָעָן אַ חַתָּן. פָּוּן דַּעַ-
מְאָלָט אָן הָאָט ער אֵין מְשָׁךְ פָּוּן כְּמַעַט פַּוְצָצִיג אַחֲרָ אַיְנָמָלָ-
נִישְׁטָ דָוְלָגָעָלָאָוָת דַעַם פְּבוֹרָ פָוּן "שְׁפִיחָת גַּעַילָה". אֵין אַגְּהָיָבָ-
הָאָט ער גַּעַצְאָהָלָט פָּאָר דַעַם אֵין גִּילְדוֹן. שְׁפָעָטָעָר הָאָט עַל

אליען אַלְעַן מוסיף געווען, ביינע עם האט דערגרייכט צו פֿיעֶר גילדון. דער שמש פֿלעגט אַפִּילוּ יעדעס מַאֲלָה פֿאָר געילה אַרוּיפּ-געהן אויף דער בימה אָן אויסטרופּעַן מיטַנְן סַקָּאָרְבָּאָ�עַן נַגְּנוּן: „פֿ-פֿ—יעֶר גִּילְדָּעֵן פְּתִיחַת גַּעַלְהָן“, נאָר דער אויסטרוףּ האט להלוטן נישט בעדייט, אָן עַמְצָעָר קָאָן מוסיףּ זַיִן אָן אויס-דינגען ביַיְדָה נַחֲמַנְיָעַן כּוֹדֵד דָּאָס וּאָלָט קִינְגָּעַן נַיְשַׁט גַּע-קָאנְט אַיְנְפָאָלְעַן אִין זַיִן.

האָבעָן אָבעָר ביַיְדָה נַחֲמַנְיָעַן אויף דער עלטער צַגְעָהָוִי. בען געהן שלעכט די געשפטען. אַיְנְמָל אִין ביַיְדָה געווען אַשְׁרָה, דָּאָס צוּוִיתָעַ מַאֲלָה האט מעַן אַיְחָם צַגְעָהָוִצְט אַוְיףּ אַהֲרָה היבשען סְכוּם גַּעַלְד. וּוֹידָעָר אַמְּכָל אִיז גַּעַוְאָרָעָן אַגְּרִיסָעָר וּלְאָן ער האט גַּעַמּוֹזָעַ פֿערְקוּיְפּעַן זַיִן סְחוּרָה בְּחַצִּי חַנְסָה. פֿוֹן יְאָהָר צוּיְאָהָר אִיז אַיְחָה גַּעַגְּנָעָן אַלְעַן עַרְגָּעָר, ביַיְדָה אִיז גַּעַוְאָרָעָן אַיְוֹרָה, האט נַיְשַׁט גַּעַקְּאָנְטָעָן מַעַהָר שִׂיקְעָן קִיְּיָן סְחוּרָה אִין לִיְּפִיצְיָגָה, גַּעַמּוֹזָעַ אַבְּוֹאָגָעָן זַיִן מְשֻׁלְחוֹתָמָה אָן דִּינְגָּעָר אָן אַפִּילוּ מְצָמָצָם זַיִן אִין דער חַוָּנָה. נאָר ער האט זַיִךְ בְּעַמִּתְמִיט אַלְעַעַט צוּ פֿיהָרָעָן דָּעַם פֿרְיהָעָרְדוּגָעָן שְׁטָאָט מִיט דִּי פֿיְנָעָן נְדָבָות אָן טִיעָרָעָלְוִיתָה. הָגָט אִין שְׁטָאָט האט מעַן גַּעַוְאָסָט, צוּ רָה נַחֲמַנְיָעַן אִיז אַיְוֹרָה, האט מעַן פֿוֹנְדָעָסְטוּוֹגָעָן נַיְשַׁט פֿערְלוֹרְיוֹרָעָן צוּ אַיְחָם דָּעַם פֿרְיהָעָרְדוּגָעָן צּוּרְרוּיָה אִין נַיְשַׁט אַוְיְגָעָהָעָרטָט בְּעַצְיָהָעָן זַיִךְ צוּ אַיְחָם, וּוּ זָם שְׁטָאָט-גְּבִירָה.

אִין דער צִיְיט, וּוּן דָה נַחֲמַנְיָעַן אַיְגָעָנְגָעָן אַלְעַן עַרְגָּעָר אָן עַרְגָּעָר, האט אִין שְׁטָעָדְטָיל אַנְגָּעָהָוִבָּעָן וּוֹאָקְסָעָן אַגְּנִיעָר גְּבִירָה. דָּאָס אַיְוּ גַּעַוְעָן אַנְגָּעָהָוִבָּעָן זַיִן רְמָזָן, רָה נַחֲמַנְיָס אַמְּשָׁרְתָס אַזְּהָהָן. גַּעַהְיִיסָעָן האט ער מְרָדְכִי בְּעַנְצִיעָס, נאָר פֿאָר זַיִן דְּשָׁוּתָה אָן גַּרְאָפְקִיָּט האט מעַן אַיְחָם גַּעַבְּפָעָן אַגְּנָעָמָנִישׁ: „מְרָדְכִי-הַמָּן“. וּוּן ער אַיְוּ גַּעַוְאָרָעָן שְׁטָאָרָק דִּיְהָ, האט ער אַנְגָּעָהָוִבָּעָן אַוְיְפִיהָרָעָן זַיִךְ וּוּי אַגְּבִּירָה, גַּעַקְּוִיפּט אַשְׁטָאָט אִין מַזְרָתָה, אַגְּנָעָהָוִבָּעָן גַּעַבְּפָעָן שְׁעַנְעָה נְדָבָות אָן מִישְׁעָן זַיִךְ אִין קְהַלְשָׁע עֲנִינִיתָה. ער האט זַיִךְ בְּעַמִּיתְמִיט אִין אַלְעַן נַאֲכְזָוָתָן רָה נַחֲמַנְיָעַן.

אַלְעַעַט האָבעָן גַּעַוְעָהָן, צוּ ער פֿערְמָעָט זַיִךְ פֿערְגָּנְהָמָעָן רָה נַחֲמַנְיָס אַרְטָה, דָעַם אַרְטָה פֿוֹן שְׁטָאָט-גְּבִירָה. אַלְעַמְעָן האט עַכְּ

שטארק פערדראָסען. נאָר ווֹאָס קָאָן מֵצָן דָּאַ מְאַכְּלָן? וְעוֹר אָס
הָאָס דִּי מָאָה, דָּעַר הָאָס דִּי דָּעה. צָוֹן
וְעוֹן עַס אַיְזָן גַּעֲקוּמָעַן יּוֹם-פֶּפֶר אָוֹן, פָּאָר נְעִילָה, אַיְזָן דָּעַר
שְׁמָשָׁה, אַזְּרוּחַ אַוְפְּצָן בִּימָה, אָוֹן דָּוְרְכַּעַנוּגַּעַן זִין גַּעֲוּהַנְּלִיבָּעַן
פָּזְמוֹן: "פֵּירַ גִּילְדָּעַן פְּתִיחַת נְעִילָה", —הָאָס זִין מִיט אַמְּאָל דָּעַר-
הָעֶדֶת אַחֲרִיגָּעַר, עַנְטַשְּׂרִידְעַנְעָר אַוְיסְטוּךְ;

—פְּינַף גִּילְדָּעַן שְׁוֹתָל הָאָס זִין דָּוְרְכַּעַנוּגַּעַן אַצְּטָעַר. אַלְפַּהְךָ
בעַן פֻּעַּרְשְׁטָאָנָעַן, וְעוֹר דָּאָס הָאָס אַוְיסְגַּעַרְפָּעַן אָוֹן אַלְעַלְלָה
בְּעַפְּתַּחַלְתָּה, דָּאָס דָּעַר אַוְיסְטוּךְ בְּעַרְיִיט, אָזְּוּ רַיְבָּן הַקְּלָט שְׁוִין
צָוַיְיָ שְׁלַעַכְתָּ, אָזְּוּ מְרַדְּכַּי-הַמָּן הָאָס פָּעַרְלִירְיָעַן יְעַדְעַן אַפְּשָׁיָיְיָ צָוַיְיָ
אַיְהָם אָוֹן וּוְילָלְפִּנְיָנָה כָּל עַס וּוְרָהָה דָּעַרְנִידְעַרְגָּעַן אַיְהָם אָוֹן פְּעַרְ-
דְּעַחְמָעַן זִין פָּרָט, דִּי בְּעַלְיִ-הַבְּתִים זְעַנְעַן גַּעַוְעַן שְׁטָאָרָק אַוְיפְּ-
גַּעַבְּרָאָכְטָמָה אַוְרַח דָּעַט נִיעַם גְּבִירְפָּרְזִין חַוְּצָפָה, נָאָר אַרְיִינְ-
מִישָׁעַן זִין אַיְזָן דָּעַט עַנְעַן הָאָס קִינְגָּעַר נִישְׁתָּגַעַת. וְעוֹן צָוַיְיָ
לִיְבָעַן דָּקְנְגָּלְעַן זִין, דָּאָרָף מַעַן שְׁטַעַחַן פָּון דָּעַר וּוְיִטְעַן אָוֹן
גִּישְׁתָּמִישְׁעַן זִין.

בַּיְיָ רַיְבָּן אַוְיפְּצָן פְּנִים הָאָס זִין בְּעַוְוִוָּעָן אַטְקָעַן-
לִיכְעָר שְׁמִיכְעָל. עַר הָאָס דָּעַרְפַּתְהָלָט דָּעַט קְלָאָפָּ, וְעוֹס עַר הָאָס
בְּעַקְוּמָעַן פָּון זִין גַּעַגְנָעָר, נָאָר עַר הָאָס נִישְׁתָּגַעַת זִין אָוֹן-
טְעַרְגָּעַבָּעַן אָוֹן הָאָס שְׁטִיל אַרְיִיסְגַּעַרְעַדְתָּן.

—זַעַקְס גִּילְדָּעַן...
—צָעַחַן גִּילְדָּעַן! —הָאָס אַוְיסְגַּעַרְשָׁרִיעַן מְרַדְּכִ-הַמָּן.
רַיְבָּן אַיְזָן בְּלִיךְ גַּעַוְאָרָעָן: צָעַחַן גִּילְדָּעַן אַיְזָן פָּאָר אַיְהָם
שְׁוִין גַּעַוְעַן אַטְוִילְטָגָעָ מְטָבָע. נָאָר עַר הָאָס עַס נִישְׁתָּגַעַת אַרְנִיסְ-
גַּעַוְיָעַן אָוֹן וּוְרָעָרָ מּוֹסִיק גַּעַוְעַן אַטְגִּילְדָּעַן:

—עַלְפַּהְךָ...

—פְּרוֹפְּצָעַחַן גִּילְדָּעַן
אוֹן עַס אַיְזָן פָּוּעָק אַטְשְׁטִיגְעַנְיָשָׁה. רַיְבָּן הָאָס מּוֹסִיק
גַּעַוְעַן צָו אַיְזָן גִּילְדָּעַן, אָוֹן מְרַדְּכִ-הַמָּן צָו פְּיָעָר. רַיְבָּן הָאָס
גַּעַפְּתַּחַלְתָּ, אָז עַר אַיְזָן זְוִוִּיתָ פָּעַרְקָאָכָעַן, אָז עַר אַיְזָן נִישְׁתָּגַעַת
אַיְמְשְׁטָאָנָד צָו בְּעַצְאָהָלָעַן דָּעַט אַנְגַּעַבְאָטָעַנְעָם סְכוּם, נָאָר עַר הָאָס

פשוט נישט געקבנט אַפְּשֶׁטְעַלְעָן זיך. עם איז געווען האבער פון זיינע פחות, אַבְּגַעֲבָן דעם געגעער, דעם עם הארץ און חזוף, אַ כבוח, וועלכען ער האט פופציג יאָהָר געהאלטען. און ער האט מוסף און מוסף געווען.

—הונדרט נילוֹן!

ר' נחמן האט שווין לאָנג פערלוֹירען דעם באָדָען אַונְטָעָר די פיס, ער איז געווען בליך, ווי קאָלָן. און געהאלטען בי' חלשיַן, נאָר די ליפען האָבען, געגען זיינ ווילען, אַרוּסָגָעָרָעָתָן: —הונדרט מיט איז גילדן...

אין שול איז געווען אַנְאַיְמָה/דִּיבָּע שטיילקִיט. צָלָע האָבען פערשטאנען, אָז ר' נחמן, אַנְבָּאַטְעָנְדִּיג בֵּין אַיבָּעָר הַוּנְדָּרָט גִּילָּעָן, איז זיך מוסר נפש. און, אויף וויפיעל עס איז געתSIGען דאָס מיטגעפֿהָט צום אַלְטָעָן געפֿאַלעַנְעָם גְּבִּיר, אויף אָזָוִי פִּיעָל איז געוואָקסען די אויפֿרָעָנוֹג געגען דעם אויפֿגָעָקוּמוּנָעָם עוֹשָׂר פְּאָר זיינ חזפה און אַכְּרוּתָה. מען האט געשויגען, אַבעָר די מְאָס איז געווען אַיבָּעָרָלָט, סִיוֹאָלָט געגען געווען נאָר איז טראָפָעָן, אָז די אַלְגָּעָמִינָּבָּע אַוְיפֿרָעָנוֹג זאָל אויסברעלען איז צָאָרְגָּ�וּגָע קוֹלָות אָז זִידְלָעָרָיָעָן געגען מְרָדְבִּי-הַמְּנוּעָן.

מרדְּבִּי-הַמְּן האט זיך וווענייג גערעכענט מיט דער אַלְגָּעָמִי-נָעָר שטימונָג. ווי נאָר ר' נחמן האט אַרוּסָגָעָזָגָט: «הונדרט מיט איז גילדן», האט ער זיך אַ רִיס-גַּעַטָּן פָּון אַרט, אַרוּפָגָע-לְאָפָעָן אויף דער בִּימתָה, אַ פָּאַטְשָׁ גַּעֲגַעַן אַיבָּעָרָן טִיש אָז אויסגעשרִיאָען:

—רְבָּתוֹתִי אֵיך בֵּין מוסר ומוּדִיעַ, אָז ר' נחמן האט נישט געטָאָרט אַנְבָּאַטְעָן אָזָאָסָסָמָן, וויל ער איז נישט בִּיכְלָת אַיהם מְסָלָק צו זיינ:

אָזָאָסָסָמָן בְּעַלְיִינְגָּוָב דעם אַלְטָעָן חַשּׁוֹבָן ר' נחמן האט די שול נישט געקבנט דערליידען. דער ער זיך איז אויפֿגָעָשָׁפְּרָוָנָעָן פָּון די ערטער, אַ לְאָז-גַּעַטָּן זיך צו דער בִּימתָה, אָז ער האט אויסגעפרָאָסָען אַ שְׁטוּרָם פָּון גַּעַשְׁרִיאָעָן:

—דָּאָס אַיז אַ חַזְפָּה!

—שְׁפִּיכָּת דְּמִיטָּן

— גראָפער יונגו!

— אַכּוֹר!

מרדי-המן איז בי זיך נישט אַראָפערפֿאַלען. ער האט עטיליכע מְאַל אַ פָּוטש-גָּעָטָן אַיבָּעָרֶן טִיש אָן אוּיסְגָּעָשְׁרַעַן:
— זָאַל ר' נַחֲמָן אַלְיָין זָאַגְעָן, אוּבָּעָר אָן אַימְשָׁאנְד
כָּאַרְגָּעָן צָו בְּעַזְקָהַלְעָן הַוְנְדָעָרֶת גִּילְדוֹן? אוּבָּעָר זָאַגְעָן עַס צָו,
טרָעַט אֵין בָּאַלְדָּא אַב אָן לְאֹזֶן פָּאָר אַיָּהָם "פְּתִיחַת נְעִילָה".
אַיִן שָׁוֹל אֵין וּזְדַעַר גַּעַוְאָרָעָן טּוֹיטַ-שְׁטִילַ, אַלְעַ בְּלִיקָּעָן
חַאְבָּעָן זִיךְ גַּעַוְעָנֶדֶט צָו ר' נַחֲמָןַעַן.

דערהערענדיג מַרְדְּכַי-הַמְּבָבָס אוּיסְרוֹף, האט ר' נַחֲמָן זִיךְ
הַאַסְטִיג אַוְיְגָעַהוַיְבָעָן אָן גַּעַוְאָלָט עַטְוֹאָס זָאַגְעָן. נַאֲרַ מִיט
אַמְּאַל אֵין בי אַיָּהָם אַיבָּעָרֶן פְּנִים דּוֹרְכָּעַלְאָפָעָן אַזּוֹק, דּוּר
קָאָפֶן האט זִיךְ נַיְדְּרִינְג אַנְגָּעַבְוִוְיְגָעָן אָן ער אַלְיָין האט זִיךְ אַהֲנִי-
מַעְלְתִּיג אַרְאָפְּגָעַלְקָה/ט אַיָּבָּן בְּקָנָק אָן גַּעַבְלִיבָּעָן זִיכְעָן מִיט צָנִי-
אַרְאָפְּגָעַה אַנְגָּעָנֶט קָאָפֶן, וּוּי אַפְּעַזְגְּטָעָר אָן אַפְּעַרְמְשְׁפָט/ער.
מרדי-המן אֵין גַּעַשְׁטָאנַעַן אוּף דּוּר בִּימה אַשְׁטָּאַלְצָעָר,
מִיט אַפְּעַרְטִיעָנָעָם קָאָפֶן. ער האט בְּעַפְּעַהְלָעְרִיש אַזְּאַג-גָּעָטָן
דּוּם שְׁמָשָׁן:

— רָוֶף-אוֹסֶ, אֹז "פְּתִיחַת נְעִילָה" אֵין גַּעַבְלִיבָּעָן פָּאָר ר'
מרדי בְּעַנְצָעָס פָּאָר הַוְנְדָעָרֶת גִּילְדוֹן.

ר' נַחֲמָןַס וּוּבָּר, שְׁפָרָה-דְּבוֹרָה, וּוּלְבָעָה האט אֵין דּוּר וּוּי-
בְּעַרְשָׁעָר שָׁוֹל גַּעַחְאַט אַשְׁטָּאַדְט אֵין מַזְרָח, נַעֲבָעָן פְּעַנְטָעָרֶל אֵין
דּוּר מַזְנְסְבִּילְשָׁעָר שָׁוֹל, האט פָּוֹן דּוּר עַרְשָׁעָר מִינְיוֹת אָן זִיךְ
אַרְיִינְגָּעַצְיִיגָּעָן אַיִּנְמָ. גַּעַרְקָנְגָּעָל צְוִישָׁעָן אַיְהָר מַאֲן מִיט מַרְדְּכַי-
הַמְּנוּעָן. זִי האט אַיְבָּעָרְגָּעַלְעָבֶט דִּי זַעְלָבָעָ גַּעַפְּהַלְעָן, וְאָס ר'
נַחֲמָן, האט גּוֹט גַּעַוְאָסָט, אָז עַד טָאָר נִישְׁט אַגְּבָּאַטָּעָן קִין גַּוְיִ-
סָעָן סְכוּם. אָזֶן פְּנְדָעָסְטוּוֹעָגָעָן האט זִי גַּעַצְיָעָרֶת, ער זָאַל נִישְׁט
אַנְטְּשָׁוְיִיגָּעָן וּוּרְעָעָן אָזֶן נִישְׁט אַיְבָּעָרְלָאַזְּעָן "פְּתִיחַת נְעִילָה" פָּאָרֶן
גַּעַגְגָּעָר. יְעַדְעַס מְאַל, וְעַן ר' נַחֲמָן פְּלָעָגָט אַגְּבָּאַטָּעָן אַגְּלָדְעָן
הַאַט זִי צְוַגְּעַשְׂאַקְעָלָט מִיטָּן קָאָפֶן, וּוּי זִי וּלְבָעָט גַּעַבָּעָן אוּף דּוּם

אייחר הספמה און געומען אויף זיך א טיל פון דער פערזנט-
ווארטלייכקיט.

ווען מרדכי-המן האט געמאכט דעם לעצטען אַנפֿאָל און
ד' נחמן האט זיך אַרְאָפֿגֶעָלָאָס אויף דער באנק אַ נידערגעשלָאָ-
גענדער און אַ בעיגטער, איי שפֿרָה-דּבּוֹרָה גַּעֲלֵבָעָן שְׁטוּחָן אַבָּ-
ערשיטערטע. נאָר זי איי גִּלְיָן גַּעֲמָעָן צו זיך. אַגְּגַעַךְּהָרָט זיך
פֿון פֻּעַנְסְּטָעָרָל און גַּשְׂוִינְדָּגָן אַגְּגַעַחוּבָעָן פֿון זיך
די צירונג זאָס אַיְסְגַּעַעַצְּטָעָמִיט דִּימְעַנְטָעָן שְׁטוּחָן-טִיכְּעָל, דעם
גָּאַלְדָּעָנָעָם צִיטָעָר-פְּעָרָעָר, די לאָנְגָּעָן, דְּרִיְּ-גָּאַרְנְּדָגָעָן רָוּבְּגָּעָן-
אוּרִינְגָּלָעָךְ און, לְסֹוףְּ, דעם פְּעָרָמוֹאָר מִיט די אַלְטָ שְׁנִיר גְּרוּיָ-
סָעָ, גַּעַצְּעַהָלָטָעָ פְּעָרִילָ. זי האט עַס אַלְטָ פְּעָרָבוֹנְדָעָן אַין אַ טִיכְּעָל
און, אַרְוִיסְרָוקָעָנְדִיגָּ דעם קָאָפְּ פֿון פֻּעַנְסְּטָעָרָל, האט זי אוּסְגָּעָ-
רוּפָעָן:

—מיין גאנץ צירונג גיב איך אַפְּ פָּאָר מיין מאָנִיס „פתיחה
געילָה“!

און האט אַ וְאָרָף גַּעַטָּוּן אוּפְּפֿן טִישׁ פֿון בִּימה דָאָס טִי-
כָּעַל מִיטָּן צירונג.
דער עולָם איין שול האט אַין אַנְהָוִיב נִישְׁתָּ פְּעָרָשְׁתָּאָנָן,
וְאָס דָאָ אַיְזָ פְּאָרָגָעָמָעָן. נאָר אוּפְּ דער בִּימה אַיְזָ אַרְוִיסָ-
יְוָגְגָעָרָמָעָן און האט אוּסְגָּעָשְׁרִיעָן:
—ד', נחמן'ס ווּיְבָה האט גַּעַשְׁעַנְקָט פָּאָר אַיהֲר מָאָנִיס
„פתיחה געילָה“ אַיהֲר גאנץ צירונג.
און, בְּנוֹאַנְדָעָרְבִּינְדָעְנְדִיגָּ דָאָס טִיכְּעָל, האט עַר גַּעַנְמָעָן
וְיִזְעָן דעם עולָם דָאָס צירונג.
דער עולָם איי גַּעַוּעַן אַיְבָּעָרָצְשָׁט אַון עַנְטָצִיקָט. בִּיְיָ אַלְעָ-
מָעָן איי וְיָ אַשְׁטִיאַן אַרְאָבָ פֿון הָאָרָצָעָן. עַס האָפְּעָן זיך דער-
הָעָרָט אוּסְגָּעָשְׁרִיעָן פֿון פְּרִידָ פָּאָר ד', נחמן'עָן אַון פֿון נִקְמָה
אַיְבָּעָר מְרָדְכִּי-הָמְבָּעָן. מְרָדְכִּי-הָמְבָּעָן, אַמְּטוֹשָׁוֹשָׁעָר, האט אַרְוִיסָ-
גַּעַמְוָרְמָעָלָט:

—אוּבָ אַזְוִי, אַיְזָ אַנְגָּדָעָר זָאָ... טְרָעָט איך אַפְּ ד'
נִחְמָנָעָן דעם „פתיחה געילָה“...
נִאָר מָעָן האט זיך שׂוֹן נִשְׁתָּ גַּעַנוֹיִטִיגָּט אַין זִין אַבְּזָאָגָּ.

אויף מאָרגען נאָך יומ-כפור איז וועגן דעם ענין געוווען אָונ'אסיפה, די פֿערזעמעלטַע בעלי-בְּתִים האָבען אַיינגעפֿונֶען, אָז דאָס צירונג איז ווערט געהן מְאָל מעהָר, ווי הונדערט גִּילְדָּעָן אָון האָבען פֿאָרְגָּעַלְעַט אָוּמְקָהָרָעָן ר', נַחֲמָנִיס ווַיְיָבָא אַיְהָרָ רַיִּי-כּוֹן גַּעַשְׁאָנָּק, נאָר זִי האָט זִי אַבְּגַעַזְגַּט עַס צְרוּקִצְוּנָהָמָעָן; דאָס, ווֹאָס אַיְזָן גַּעַשְׁעַנְקָט אַוְיף אַדְבָּר-מְצֻוָּה, גַּעַהְמָט מְעַן נִישְׁטָצְרוּיק, דַּעַמְּקָלַט האָט די אָסיפה אַנְגַּעַנוּמָעָן אַחַלְתָּה, אָז, פְּלַזְמָן ר', נַחֲמָן ווּעַט לְעַבְעָן, זָאָל "פְּתִיחַת נְעֵילָה" גַּעַהְעָרָעָן צַו אִיהם אָהָן אַשְׁוּם גַּעַצְחָלָט, אָז אָז דאָס צירונג זָאָל מְעַן נִישְׁטָפֿערְקּוּיפְּעָן, נאָר מְעַן זָאָל מִיטָּר די פֿערְלִיל, דַּיְמְעַנְטָעָן אָזָן רַוְּבִּי-נָעָן אַוְיסָהָעַפְּטָעָן אַוְיסָהָרְמָטָעָן אָזָן פֿעַצְרָנוּגָעָן אַוְיף אַפְּרוֹכָּתָן, אָז דאָס פְּרוֹכָּת זָאָל מְעַן אַוְיסָהָעָנָגָעָן אַיְפְּזָן אַרְוֹן-קוּדָש בְּלוּזָן יְיָם-כְּפָורָ צַו גַּעַילָה, די גַּעַנְצָעָ מְעַשָּׂה מִיטָּן גַּעַשְׁאָנָּק פֿוֹנְקָם צִי-רָוָגָג, ווי אוּיך די הַחְלָתָה פְּנַן דַּעַר אָסיפה וועגן גַּעַוְועָן פֿערְבְּלִי-שְׁרַיְבָּעָן "בְּעֵט בְּרוּזָן וּוּפְרָתָה" אַין פֿנְקָם, פְּדַי דָּאָס זָאָל פֿערְבְּלִי-בָּעָן לְדוּרִי דָוּרוֹת. דַעַר פֿנְקָם אַיְזָן פֿערְבְּרָעָנט גַּעַוְאָרָעָן, נאָר דַעַר פְּרוֹכָּת אַיְזָן גַּאנְץ גַּעַבְּלִיבָּעָן.

ב.

ברַיְנָעַ די שְׁמַשְׁטָע אַיְזָן גַּעַבְּרִירָעַן גַּעַוְאָרָעָן אָן אַפְּגָעָ-לְעַבְטָ דָּאָט גַּעַנְצָעָ לְעַבְעָן אַיְפְּזָן שְׁוֹל-חוֹף, אָז אַקְלִין הַיּוֹעָ-לָעָ, ווֹאָס האָט אַנְגַּעַהָעָרָט צּוֹם שְׁמָשָׁה. ברַיְנָעַס פָּאָטָעָר אַיְזָן גַּעָ-וּעָן אַשְׁמָשָׁ אַיְזָן דַעַר אַלְטָעָר שְׁוֹל אָזָן, וועַן עַר אַיְזָן גַּעַשְׁטָאָר-בָּעָן, האָט זִיְן אַרְטָ פֿערְגָּוּמוּמָעָן ברַיְנָעַס מְאָן. ווי אַלְיָין אַיְזָן גַּעָ-וּעָן אַשְׁמָשָׁטָע אַיְזָן זְוָרָת-נְשָׁים.

ברַיְנָעַ אַיְזָן גַּעַוְועָן אַשְׁטִילָע אָן גַּאֲטְסְפּוּרְלְטָגָע אַשְׁהָ, זִי האָט גַּעַוְאָסָט אַיְסְוּעָנִיגָּ פֿיעַל שְׁעַנְעָ תְּחִנּוֹת אָן האָט זִיְיָ גַּעָ-זָאָגָט מִיט אַזְזָא הַאֲרַצְיִינְקִיטִי, אָז, וועַן עַס האָט זִי צְוֹגְעָהָעָרָט, האָט גַּעַמְוֹת ווַיְיִנְעָן. זִי האָט אַוְיךָ גַּעַוְאָסָט פֿיעַל פֿרְוּמָעָ מעַשְׁיוֹת. אָז, אַיְבְּעָרְהַוִּיפְּט, אַלְעָ מעַשְׁיוֹת, ווֹאָס האָבעָן גַּעַהְאָט אַ